

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата психологічних наук,

професора Лисянської Таїси Миколаївни

на дисертаційне дослідження Філіпович В.М.

«Психологічні чинники формування інтелектуальної компетентності у студентів гуманітарного профілю» представлене на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук

за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Модернізація національної освіти на наукових засадах інноваційними технологіями ставить в ранг пріоритетних проблему конструктивного розвитку особистісного потенціалу майбутніх фахівців, зокрема йдеться про інтелектуальні здібності та професійну компетентність, що пов'язані з формуванням самостійності, ініціативності у процесі засвоєння професійного досвіду, у долатті труднощів на шляху досягнення якості цього досвіду.

Рецензована праця має непересічну новизну, оскільки досліджено чинники формування інтелектуальної компетентності студентів у сумісній навчальній діяльності такі, як групова рефлексивність та згуртованість студентського колективу.

Виявлений взаємозв'язок цих чинників і достатньо обґрунтований їх вплив на формування інтелектуальної компетентності мають практичну значущість як для вікової, так і педагогічної психології. Ідеться про виявлені особливості групової рефлексивності, згуртованості, їх переконливий вплив на формування інтелектуальної компетентності, про шляхи розвитку їх, та про конструктивні тренінги. Тож головним завданням у психолого-педагогічному плані автор вбачає формування у людини такого рівня інтелектуальної компетентності, який забезпечує її успішну навчально-пізнавальну діяльність і здатність до самоосвіти протягом усього життя.

Звертає на себе увагу високий рівень методологічної побудови дисертації: чітко визначені мета, об'єкт та предмет. Вдумливо обрані

дисертанткою шляхи і методи, які дали можливість аргументовано розкрити тему дослідження.

Передусім підкреслюю намагання автора органічно побудувати зміст дисертації, а також, виявити наукову зрілість психологічного аналізу. Робота об'ємна, налічує 209 сторінок, має 4 додатків, містить 11 таблиць та 7 рисунків, що дало змогу всебічно розкрити завдання дослідження.

У першому розділі «Теоретичний аналіз проблеми формування інтелектуальної компетентності студентів гуманітарного профілю» дається вичерпний аналіз стану досліджуваної проблеми. Важливою особливістю змісту цього підрозділу є здійснення аналізу предмета вивчення з різних площин у контексті різних підходів.

Особливу лінію аналізу складають інтелектуальна компетентність як багаторівневе утворення, як єдність логічних прийомів розумової діяльності, інтелектуальних здібностей, креативності й здатності до самоосвіти й самовиховання, а також пов'язаних з цим явищем поняття «чинник», у його якості «групова рефлексивність», що розглядається як сукупність групових процесів, які забезпечують усвідомлення цілей, способів і результатів сумісної діяльності. Спектральною лінією дослідження у цьому розділі є згуртованість колективу як міра єдності поведінки його членів.

Цей розділ свідчить про здатність авторки аргументовано розкрити психологічні тенденції у вивченні предмета дослідження.

Викликає особливу повагу те, що у цьому розділі фактично простежена генеза вітчизняної думки про чинники формування інтелектуальності у майбутніх фахівців.

Грунтовне бачення досліджуваної проблеми дало змогу Вікторії Миколаївні віднайти плідну ідею експериментального вивчення психологічних чинників формування у сумісній діяльності студентів, їх інтелектуальної компетентності у взаємовпливі з груповою рефлексивністю та згуртованістю студентського колективу.

Модель вивчення чинників формування інтелектуальної компетентності студентів потребувала від дисертантки евристично-пошукової діяльності.

Другий розділ «Методологічні засади та організація дослідження психологічних чинників інтелектуальної компетентності» презентує у формуванні системного підходу схему формування інтелектуальної компетентності, систему методологічних принципів, методів і методик вивчення цього інтегрального явища.

У цьому розділі реалізується системна парадигма у вивченні чинників інтелектуальної компетентності, оскільки вивчення їх здійснюється у когнітивно-компетентнісному, рефлексивно-діяльнісному та суб'єктивно-комунікативному напрямках. Отже, запропонована Філіпович В.М. модель презентує системність уявлень автора про формування інтелектуальної компетентності студентів.

У третьому розділі «Формування інтелектуальної компетентності студентів» надано результати експериментального дослідження процесу формування групової рефлексивності та згуртованості студентського колективу. Висвітлено динаміку вказаних показників інтелектуальної компетентності.

Незважаючи на складність досліджуваного феномену, Філіпович В.М. вдалося побудувати ґрунтовне емпіричне дослідження, що вирізняється реалізацією системного підходу до вивчення досліджуваної проблеми, використання комплексу валідних і надійних діагностичних засобів, дотримання вимог репрезентативності при формуванні вибірки досліджуваних, коректне застосування методів математичної обробки даних, що дозволили дисертантці здійснити кваліфікований якісний аналіз отриманих даних і сформулювати обґрунтовані висновки.

Дослідницька робота цього розділу багатогранна, вирізняється глибиною дослідження інтелектуальної компетентності і її чинників. Прикладним здобутком Вікторії Миколаївни є багатоаспектність, а також

змістова й організаційна цілісність програми. Зокрема, вона складалася з діагностування, викладання спецкурсів «Розвиток групової рефлексивності в навчальному процесі» та «Основи комунікації».

Розроблена схема розвитку інтелектуальної компетентності відкриває нові можливості управління розвитком інтелектуальної компетентності.

Перевірка ефективності запропонованих формувальних стратегій становлення інтелектуальної компетентності віднайшла своє підтвердження у змінах психологічних чинників інтелектуальної компетентності та в ній самій.

Дослідження Філіпович В.М. презентує кількісні експериментальні дані у вигляді таблиць, діаграм, рисунків, містить детальну якісну обробку даних.

Основні положення та результати дослідження змістовно висвітлені у загальних висновках, знайшли відображення у 17 публікаціях автора й авторефераті дисертації, отримали належну апробацію та практичне впровадження.

Враховуючи потенціал дисертаційного дослідження Філіпович В.М. і розуміючи, що в його межах розширяти проблематику не доцільно, хотілося б висунути декілька побажань:

1) Представлене теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних умов формування інтелектуальної компетентності бажає бути диференційованим в частині класифікації педагогічних та психологічних умов.

2) Потребують більш змістового розширення психолого-педагогічні рекомендації формування досліджуваного феномену.

3) У дисертації можна б було більше уваги приділити етапам дослідження у змістовому вимірі, що сприяло б утворенню у читача чітких уявлень про особливості чинників інтелектуальної компетентності та її самої на початкових етапах експерименту.

4) Було б доцільним висвітлити у дисертації питання, як на основі запропонованих психологічних чинників повинні створюватися доступні для вузівської практики методи передбачення розвитку розумових здібностей та інтелектуальної компетентності майбутніх фахівців.

Разом з тим, наведені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження і не знижують наукової та практичної цінності представленої до захисту роботи Філіпович В.М., оскільки її результати доповнюють окремі розділи загальної, вікової, педагогічної психології, а також збагачують практичний досвід розвивальної роботи у вищій школі.

Дисертація має самостійний і завершений характер, відзначається науковою новизною та забезпечує можливість практичного вирішення проблеми в умовах освітнього процесу у вищій школі.

Враховуючи наведене вище, можна зробити висновок проте, що дисертаційна робота «Психологічні чинники формування інтелектуальної компетентності у студентів гуманітарного профілю» відповідає вимогам пунктів 13, 15 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, які ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор – Філіпович Вікторія Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

**Кандидат психологічних наук,
професор кафедри психології
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова**

